herpy

KAMÆLEONER

Graceful Chameleon

Chamaeleo gracilis

Chamaeleo gracilis er en mellemstor til stor, grøn til gulbrun kamæleon med lav kam, næsten ingen hudlapper og en lys stribe langs flanken. Den lever i skove, krat og savanner i store dele af Afrika syd for Sahara og er en af de almindeligste kamæleoner i handlen, hvor næsten alle dyr er vildfangne. Den kræver et højt netterrarie med UVB, drikker kun dråber og skal bo alene.

Familie: Chamaeleonidae Tidligere navn: *Chamaeleo burchelli; Chamaeleo granulosus; Chamaeleo simoni*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**30-40 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**3-5 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende**
Biotop	**Savanne, tørskov og regnskov**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**60 × 45 × 90 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**21-26 °C**
Hotspot	**26-32 °C**
Temperatur, nat	**15-20 °C**
Luftfugtighed	**50-70 %**
Vand	**Ingen vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**4-5 mdr.**
Kuldstørrelse	**20-40 æg**
Kuld pr. år	**1-2**
Inkubation	**210-365 dage** ved 22-27 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
EU-bilag	**Bilag B**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står på CITES liste II og i EU's bilag B (forordning 338/97), som alle kamæleoner af slægten *Chamaeleo* undtagen *C. chamaeleon* (bilag A). Handel over grænser kræver derfor CITES- og EU-dokumenter. Kamæleoner er ikke omfattet af den danske forbudsliste for private (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), så de almindelige regler gælder. Spørg sælger om dokumentation for dyrets herkomst.

Om arten

Chamaeleo gracilis er en slank kamæleon på 30-40 cm inklusive hale. Artsnavnet er latin og betyder spinkel eller slank. Hovedet er fladt, nogle gange svagt konkavt, med en lav kam, der kun stikker få millimeter ud bag hovedet, og med tydelige sidekamme. De hudlapper bag på hovedet, som kendes fra *Chamaeleo dilepis*, er meget små eller mangler helt. Skællene er ensartede bortset fra større, kegleformede skæl, der danner en lav kam langs ryggen og en lidt tydeligere kam under hals og bug.

Grundfarven er grøn, gul eller lysebrun, ofte med en lys stribe langs den nederste del af flanken fra armhulen til lysken. Under stress eller i trusselssituationer kan der komme mørke, lodrette bånd på krop og hale, og strålelignende mørke streger går ud fra øjet. Huden mellem hagens skæl er orange eller rød og ses, når dyret truer. Kroppen kan være dækket af små mørke

pletter, som hos parringsvillige hunner er gule til orange. Farveskift følger stemning, helbred og temperatur og er ikke en tilpasning til baggrunden.

Hunnerne er som regel større end hannerne, mens hannerne har en lidt højere kam og en tykkere halerod (hemipenisbulen). Hos nominatformen har hannen desuden en lille tarsalspore på bagfoden. Arten er aggressiv over for artsfæller, men sky over for mennesker.

Formen *etiennei* fra Angola og Congo, hvis hanner mangler tarsalsporen, blev tidligere ført som underart, men regnes nu for en selvstændig art. Næsten alle dyr i handlen er vildfangne, og de bærer ofte mange indvendige parasitter. Med god pasning lever arten typisk 3-5 år i fangenskab.

Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Udbredelse og levested

Chamaeleo gracilis har en meget stor udbredelse i det tropiske Afrika. Fra vest til øst findes den i Senegal, Gambia, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten, Burkina Faso, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Cameroun, Den Centralafrikanske Republik og Den Demokratiske Republik Congo og videre i Sudan, Sydsudan, Etiopien, Somalia, Uganda, Kenya og Tanzania. Typelokaliteten ligger i Liberia.

Arten findes hverken i Gabon eller i Ækvatorialguinea. Den angivelse fra øen Bioko, som ligger til grund for et af artens gamle navne, er sandsynligvis en fejl. Arten er almindelig og klassificeret som ikke truet.

> **Oprindelig udbredelse:** Senegal, Gambia, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten, Burkina Faso, Ghana, Togo, Benin, Nigeria, Cameroun, Den Centralafrikanske Republik, Congo-Kinshasa, Sudan, Sydsudan, Etiopien, Somalia, Uganda, Kenya og Tanzania.

LEVESTED

Chamaeleo gracilis lever i tørre og fugtige skove og i savanner og tåler også buskadser nær plantager. Dyrene er dagaktive og jager om morgenen og sidst på eftermiddagen, mens de hviler i skyggen midt på dagen, når solen er stærkest. Hannerne er territoriale og truer hinanden med farverige udfald.

Føden er insekter. Arten yngler to gange om året: i tørtiden og igen ved slutningen af regntiden. Udbredelsesområdet strækker sig over mange klimazoner, så dyrene i handlen kan komme fra steder med meget forskellige forhold. Tørre savanner har store udsving mellem dag og nat, mens kystnære skove er mere ensartet fugtige og varme.

Pasning

TERRARIET

Chamaeleo gracilis er ikke en begynderart. Pasningen er den samme som for de nært beslægtede *Chamaeleo dilepis* og *Chamaeleo senegalensis*, og hvor tal mangler for arten selv, er de lånt fra dem.

Et voksent dyr skal have et netterrarie på mindst 60 × 45 × 90 cm (længde × bredde × højde), for hunnerne bliver op til 40 cm. Større er altid en fordel. Unger kan gå i 40 × 40 × 75 cm. Der skal kun bo én kamæleon i hvert terrarie: dyrene er meget territoriale og stresses af andre kamæleoner, også af kønsfæller og af hunner i nærheden.

Net i toppen og i siderne giver den ventilation, arten har brug for. Lamper hænger udenfor oven på nettet. Indret terrariet med mange grene i forskellige tykkelser og tæt, robust og ugiftig beplantning, så dyret kan trække sig tilbage i løv. Grenene skal ligge så langt fra nettet, at dyret ikke kan komme op under en varmekilde og blive forbrændt. Bunden skal ikke have løst substrat; levende planter står i potter.

TEMPERATUR

Om dagen skal temperaturen i terrariet med *Chamaeleo gracilis* være 21-26 °C, og på en solgren skal der være 26-32 °C. Start med en 60 W-pære og juster efter målingen: en for stærk lampe kan give alvorlige forbrændinger, selv gennem nettet. Mål på grenen med et infrarødt termometer, og sæt en føler nede i terrariet. Dyret skal kunne vælge mellem varmt og køligt.

Om natten skal temperaturen falde til 15-20 °C; tallet er lånt fra *C. dilepis*. Arten tåler nætter ned til 10 °C, så natvarme er først nødvendig under det. Brug i så fald en keramisk varmer eller et rumvarmeapparat og aldrig en pære, heller ikke rød eller sort.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden hos *Chamaeleo gracilis* skal være 50-70 %. Det opnås ved forstøvning flere gange om dagen over alle flader og med levende planter; i et tørt rum kan en kølig tågemaskine eller et regnanlæg med timer hjælpe. Overfladerne skal tørre helt mellem forstøvningerne, så der ikke opstår skimmel eller stillestående vand.

Arten genkender ikke stående vand som drikkevand og drikker kun dråber fra blade. Brug derfor et dryp, der er placeret oven på terrariet, så dråberne løber ned over bladene, eller forstøv dyret blidt og lad det drikke, til det holder op. Skål og vandfald bruges ikke. Dehydrering er en af de hyppigste dødsårsager hos kamæleoner.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Chamaeleo gracilis er dagaktiv og skal have 12 timers lys og 12 timers mørke. Et UVB-rør eller en UVB-pære er nødvendig, for dyret danner D3 i huden og skal bruge den til at optage kalk. Sæt UVB-kilden udenfor og oven på nettet, så solgrenen får et UV-indeks omkring 3-4, svarende til Ferguson-zone 3. Zonen er lånt fra *C. dilepis*.

Kontrollér med en UV-måler. UVB-kilder udsender kun UVB i 6-8 måneder, selv når de stadig lyser, og skal skiftes mindst to gange om året. En varmepære, der er for kraftig, kan brænde dyret slemt, også på afstand og gennem nettet.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

FODER

Chamaeleo gracilis æder levende insekter: fårekyllinger, silkeorme, hornorme, kakerlakker som *Blaptica dubia* og enkelte superorme. Melorme og voksmøllarver er fede og gives kun som afveksling. Insekterne må ikke være længere end dyrets hovedbredde, og de skal fodres godt med kalkrigt grønt flere timer, før de gives. Fodr i dagens første halvdel, så dyret kan varme op og fordøje.

Nyklækkede unger får så mange små insekter, som de kan æde, flere gange om dagen. Unger på 3-6 måneder får 10-12 små insekter dagligt, og unger på 6-12 måneder 10-12 mellemstore hver anden dag. Voksne dyr får 5-7 små til mellemstore insekter hver anden dag. Insekter, der ikke er spist, fjernes, for de stresser dyret, når de kravler rundt på det.

Støv insekterne let med kalk uden D3 ved næsten hver fodring, med multivitamin hver anden uge og med kalk med D3 hver anden uge. Mangel på kalk giver metabolisk knoglesygdom, som er alvorlig.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Chamaeleo gracilis er sky, men forholdsvis rolig over for mennesker. Det er et dyr, man kigger på, ikke et, man tager op. Håndtering stresser og må kun ske, når det er nødvendigt. Giv et nyt dyr god tid til at falde til, og placér terrariet, så der ikke hele tiden går mennesker forbi.

Arten er solitær. Hanner må aldrig bo sammen, og kønnene skal bo hver for sig, undtagen når de skal parre sig. Mørke farver, en opblæst krop og en åben mund er tegn på trusler eller stress. Dyret må aldrig tages i halen. Det bliver farvestrålende, når det imponerer eller truer, og viser da den orange eller røde hud under hagen.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen af *Chamaeleo gracilis* har en tykkere halerod (hemipenisbulen) end hunnen og en tarsalspore på bagfoden. Hunnerne er som regel større. Dyrene bliver kønsmodne efter 4-5 måneder, men hunner bør først yngle, når de er mindst et år gamle, så de har kalk nok til både æg og egen vækst.

En hun kan danne æg uden at have mødt en han, så en voksen hun skal altid have adgang til en lægebeholder, også uden han. Et ubefrugtet kuld er lige så stort som et befrugtet.

PARRING

Chamaeleo gracilis yngler i naturen to gange om året. Hos *Chamaeleo dilepis* gør en periode på omkring tre måneder med kraftigere forstøvning, hvor hannen står for sig selv, dyrene parringsvillige, og det samme kan bruges her. En kold periode er ikke nødvendig.

En modtagelig hun viser sig med lysende gule til orange pletter. Sæt dem kun sammen under opsyn og skil dem straks efter parringen, for hannen er aggressiv, og hunnen kan angribe ham. En enkelt parring kan give flere kuld fra den samme han.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen af *Chamaeleo gracilis* lægger 20-40 æg i et kuld, og der er 1-2 kuld om året. Lægebeholderen skal stå klar i god tid. Den skal være mindst 40 × 40 × 40 cm med mindst 30 cm bund af vasket legesand eller en blanding af sand og jord, fugtig nok til at en gang holder formen. Sæt en gren fra terrariet ned til beholderen. Hunnen graver en gang med hovedet først, bakker ind i den, lægger æggene og lukker den igen.

Hun skal have fuldstændig ro under æglægningen, og terrariet kan dækkes med et klæde med et kighul. Æglægningen kan tage fra få timer til flere dage. Æg, der ikke kan lægges (æggebinding), er livsfarligt og kræver dyrlæge med det samme. Efter æglægningen skal hun have mindst en uge med ro, ekstra vand og kalkrigt foder.

INKUBATION

Æggene fra *Chamaeleo gracilis* tages forsigtigt op og lægges i samme stilling, som de blev lagt i, uden at vendes. De lægges halvt nedgravet i fugtig, grov vermiculite i en tæt lukket beholder med få små huller. Substratet skal være så fugtigt, at der kun kommer få dråber, når man presser en håndfuld, og låget skal slutte tæt.

Rugetemperaturen er 22-27 °C, og æggene klækker efter 7-12 måneder. Tallene gælder for *C. gracilis*, *Chamaeleo dilepis* og *Chamaeleo senegalensis* under ét. Fjern æg, der bliver grå eller får skimmel.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne af *Chamaeleo gracilis* er små og tørster let. Hver unge forstøves for sig, til den holder op med at drikke. Indret et lille netterrarie med mange grene og planter, UVB og samme temperaturer som hos de voksne, og giv små insekter flere gange dagligt, støvet med kalk. Unger, der virker stressede, skal tages ud og opdrættes alene. Ungernes størrelse ved klækning og deres vækst er ikke dokumenteret for arten.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes pasningen og kan undgås med den rette varme, UVB, fugt og luft. De typiske er:

- Indvendige parasitter og stress hos vildfangne dyr, som næsten alle dyr i handlen er. Få en ny kamæleon undersøgt med en afføringsprøve hos en dyrlæge, før den kommer til andre dyr.
- Dehydrering, en af de hyppigste årsager til tab. Tegn er indsunkne øjne og rynket hud.
- Knoglesvind (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB eller kalk. Giv UVB og kalk.
- Luftvejsinfektion i fugtig, stillestående luft: slim i munden, åben mund, sløvhed. Sørg for ventilation.
- Æggebinding hos hunner, som er akut og livsfarligt og kræver dyrlæge. Undgå overfodring.
- Forbrændinger fra lamper, hvis grenene er for tæt på varmekilden.

Et sundt dyr har åbne, klare øjne, fyldig hud, griber fast om grenen og æder. Gå til en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret ikke æder, taber sig, har lukkede øjne om dagen eller sidder mørkt og sløvt.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.